

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Notesbog 4 : 1837

Citation: Kierkegaard, Søren: "Notesbog 4 : 1837", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 19*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2001 .
Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-not4-txt-shoot-n41.pdf> (tilgået 13. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 19

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

Not4:41

Erdmann: Vorlesungen über Glauben und Wissen.

Berlin 1837. -

21 Nov. 37. -

Den første Deel af denne

Bog synes mig langt bedre holdt end den anden (Wissen). Den begynder saaledes, som det idetmindste nu staaer for mig, med reent at lade Personen (Jeget) forsvinde og istedetfor dette at substituere et Subjekt-Objekt (Fornuften - Tænkning), hvilket den foregaaende Udvikling ikke berettiger til; thi er det endogsaa givet, at Subjektet maa staae i et væsentligt Forhold til Objektet, (hvis dybere Grund senere da maatte blive at paavise i begges evige Concentricitet) saa kan man dog foreløbig nu kun gjenem Consequentsen naae til et fornuftigt Jeg, der bliver sig et Slægtsskabsforhold bevidst med Objektet. I dette Tilfælde er det ogsaa rigtigt at Fornuften opdrages til Fornuft; thi det vil da sige det fornuftige Jeg, der nu gjenem en Genesis gaaer op i det sande Subjekt-Objekt, der har Vide nok til at rumme alle endelige Subjekt-Objekter. Det er derfor vel sandt at Fornuften er almindelig Selvbevidsthed; men derfor er man endnu ikke berettiget til at sige (cfr p. 141) at det Spørgsmaal hvad der er det Almdl. i Selvbevidstheden er lige betydende med det, hvorved adskiller det sig selv bevidste Msk. fra alle andre Skabninger; thi Fornuften som saadan ligger ud over Msk.

Men en lignende Subreption viser sig ogsaa fra en anden Side, som er bleven meget almdlig i den senere Tid, og som har sin Grund i man overseer Xstd. historiske Side. Medens det nemlig, naar man udvikler den hedenske Selvbevidsthed er sandt, at Hypotesen først finder sin Bestyrkelse i et Almdl., en Erfaring, (ell: da det ved Hjælp af Hypotesen foretagne Experiment selv er en Erfaring: at kun den ved Erfaring bestyrkede Erfaring er Sandhed) og at saaledes Begrebet Tradition først indtræder paa et senere Trin, saa er den ved den chr. Udvikling allerede givet tidligere; thi Hypotesens Paradigma der deklineres i Experimentet er jo Troen (ell i dette Afsnit Troeslæren) altsaa en Erfaring (af Andre). Feilen ligger i dette Tilfælde altid i en Gaaen ud over en vis traditionell-sproglig Relativitæt, en Gaaen ud over, der ofte udgiver sig for at være speculativ; thi Xstd. har egl. udviklet Begrebet Tradition, men nu opdagede man bag efter den dertil svarende hedenske Analogie, og hvad der før var en Hovedinddeling bliver nu en Subdivision - En almdl. i Msk. historiske (dets Slægts Side) begrundet almdl. msklige Communication et til ethvert Moment givet, naturligviis da det er historisk, ud over ethvert Msk liggende Relief for deres Ideer - som Underafdeling kommer saa denne almdl.

[a] Medens derfor Erd. saa heldig fastholder Troen^a i sin reen historiske Side som ikke værende udenfor Xstd, gjør han det derimod ikke ved Traditionen.

a cfr de første Forelæsninger.

Tradition, og den egl. stricte saa kaldte Tradition.

En anden Betragtning, denne Bog foranlediger mig til, er den, hvorledes [det] dog egl. forholder sig med Forholdet mellem Deductionen af Standpunktet og Standpunktet selv historisk efterviist. Paa flere Steder forekommer det mig, at det blot er en Carrikatur, der som saadan naturligviis bærer Tilfældighedens Præg, bærer den Villies Yttring i sig, hvorved det til Trods for Tankens Nødvendighed afslutter og crystalliserer sig. Jo mere nu Deductionen tager Hensyn herpaa desto mere staaer den Fare for at blive en saa god som mulig Ordnen af Livets tilfældige Concretioner, og ikke af Ideens nødvendige Kjødvardelse. Dette er overhovedet det svælgende Dyb mellem den abstracte Deduction og det historisk Virkelig[e], at om det endog kan vise, at Tankens Nødvendighed afsætter et saadant Tanke-Moment, det dog derfor ingenlunde har viist dets historiske Virkelighed: curdeus homo? – Jeg skal oplyse det med et Exempel som jeg tager af den 19de Forelæsning:

Naar der saaledes p. 171 bliver sagt, at fordi at Fornuften ved Experimentet først faaer den Bestyrkelse, der er nødvendig for at den skal være Sandhed, saa følger ingenlunde deraf det, der uddrages at det »Beglaubigende, weil das Beglaubigte von ihm abhängt gegen dieses das Wesentlichere ist«; thi deels gjelder det jo dog ikke om det enkelt Tilfælde, da i det Fald det ikke skulde slaae til, der jo staaer den Udvei aaben, som han ogsaa før omtaler, at det er et mislykket Experiment, og man altsaa kan sige, at naar man taler om det enkelte Tilfælde, det da ingenlunde gjelder om noget; men tager man det i sin abstracte Form, at Fornuften overhovedet maa finde sin Bestyrkelse ved Experimentet, saa er det vel sandt; men det er jo lige saa sandt at det enkelte Tilfælde maa finde sin Bestyrkelse ved Fornuften (cfr 166 Wenn also nur die bestätigte Theorie die Wahrheit ist, so andererseits auch nur der durch die Theorie erklärte Fall.) Standser nu Deductionen her saa er det den tilfældige Empirie, der reta[r]derer. Dette paa den ene Side; men see vi nærmere til saa forholder det sig dog i Virkeligheden heller ikke saa; thi om end dette Standpunkt urgerer det historiske, og saaledes ikke distingerer mellem articuli fundamentales og non f., og altsaa ikke gjør Indholdets Sandhed til Gjenstand for sin Betragtning; men indifferent derimod blot spørger hvad lærer Kfædre etc; saa kommer det samme Spørgsmaal dog igjen blot paa en forandret Maade; thi naar jeg saa igjen maa spørge hvilket Kirken nødvendigviis maa gjøre, hvilke Klærere lære det, ∴ hvor betydelige etc kort sagt hvilket Forhold stode de i til Sandheden^c, thi saaledes per saturam balloterer dog Kirken ikke paa Sandheden – saa er jo dog ved nærmere Eftersyn dette Standpunkt ikke indifferent for Sandheden, og medens det vel under Forskningen efter, hvad K. lærer, hvad Skriften, søger at glemme sit Standpunkt, sig selv, sin Interesse, saa kommer dog den senere igjen, og er i ethvert Tilfælde latent tilstæde. Saaledes synes altsaa saavel Deductionen som det historiske Standpunkt corrumperet. Han standser Deductionen for at fremstille en Carrikatur og af denne tager han

[b] Jeg troer, at den Overgang som den 19de Forelæsning indeholder, bedre lod sig gjøre saaledes: Hypotesen skal finde sin Bestyrkelse ved Experimentet, og er dog paa den anden Side uafhængigt af og indolent for hvert især (thi den Indrømmelse, at det kunde være et mislykket Experiment viser Hypotesens Superioritet) og dog igjen afhængigt, dette kan kun opnaaes derved, at Tilfældet er væsentligt beslægtet med Hypotesen ∴ er almdligt, at Hypotesens Adam finder sin Eva (medens han kun giver Dyrene, de empiriske Isolationer – Navn). d. 23 Nov. 37. K.

c denne Bemærknings Rigtighed seer jeg bestyrket ved Erd: egen Recapitulation i den 20de Forelæsning p. 187. So sucht sie endlich aus den gegebenen Objekten das heraus was von Andern als wahr bezeugt worden ist.

[d] »Wie liesest Du? «so daß die Lesart Criterium der Wahrheit wird.« p. 178.

ikke den sande men en carikeret Midte.